

Єднання
заради дії

fama
custom research agency

БІЛОЦЕРКІВСЬКА ГРОМАДА

Дослідження локальних політик і програм:
ЯК ВПО ДОЛУЧЕНІ ДО ЖИТТЯ ГРОМАД?

ПРОФІЛЬ РЕСПОНДЕНТІВ

Начальник відділу по роботі з ВПО Управління соціального захисту населення Білоцерківської міської ради.

Основна відповідальність — взяття на облік внутрішньо переміщених осіб, видача їм довідок, призначення допомоги на проживання, гуманітарна допомога.

Начальник Управління соціального захисту населення Білоцерківської міської ради.

Керує напрямком реалізації місцевих програм у сфері соціального захисту вразливих категорій населення.

МІСЦЕВІ ЦІЛЬОВІ ПРОГРАМИ ТА ІНШІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ

За інформацією, наданою респондентами, загалом у Білоцерківській громаді зафіксовано 4 місцеві цільові програми. Жодна з них не була призупинена.

Одна з програм націлена суто на внутрішньо переміщених осіб. Вона існує з 2015 року, але, наприклад, у 2022 фінансування на неї не було виділено. Поновлено фінансування програми у 2023 році — виділено 1,5 млн грн. Цьогоріч програмою для внутрішньо переміщених осіб уже встигли скористатися 500 дітей, які відвідали кіносеанси. Респонденти зазначають, що за останній рік фінансування зросло для більшості програм, однак повномасштабне вторгнення не є цьому першопрчиною.

Інших нормативно-правових актів, що стосуються ВПО, у громаді немає.

Станом на січень 2023 року у громаді зареєстровано приблизно 16 000 внутрішньо переміщених осіб.

Місцеві та ВПО можуть отримати інформацію про наявні програми соціальної підтримки на сайтах міської ради та Управління соціального захисту населення. Є окремий канал інформування ВПО — це громадська організація «Сонях», яка має Viber-чат, де переселенці діляться всією наявною інформацією про програми та інші можливості.

Інформаційна довідка

На території Білоцерківської міської територіальної громади надавачем соціальних послуг є Територіальний центр соціальних послуг імені Петра Новотні. Протягом 2022 року до Територіального центру, де зокрема обслуговуються особи з інвалідністю та особи похилого віку, звернулися 20 ВПО. Тут вони можуть отримати послуги з соціальної адаптації, натуральної допомоги, ремонту взуття, перукарські послуги (стрижки). В Терцентрі немає поділу за приналежністю до ВПО: якщо людина належить до категорії отримувачів послуг, вона може отримати їх у Терцентрі.

Програмою соціального забезпечення та захисту «Турбота» за 2022 рік скористалося 999 осіб. Управління соціального захисту не поділяє осіб на місцевих і переселенців, тож ця кількість користувачів може налічувати й ВПО.

Опис місцевих цільових програм громади, названих учасниками інтерв'ю

Назва програми/ Короткий опис	Чи діє наразі	Обсяг фінансування на 2023 рік, тис грн	Зміни в фінансуванні ¹
Програми соціального забезпечення та соціального захисту населення «Турбота» Надання грошової допомоги особам, які опинилися у складних життєвих обставинах, та новорічних подарунків дітям до 15 років; підтримка дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.	Так	Дані відсутні	Збільшилося
Програма соціальної підтримки осіб з обмеженням життєдіяльності Соціальна підтримка осіб з інвалідністю.	Так	Дані відсутні	Дані відсутні
Програма підтримки Захисників і Захисниць України Надання грошової допомоги для компенсації витрат за стоматологічні послуги, психологічну реабілітацію, проведення складних хірургічних операцій; надання щомісячної стипендії дітям загиблих (померлих) Захисників і Захисниць, які навчаються в закладах спеціалізованої освіти військового профілю; відшкодування витрат за поховання.	Так	Дані відсутні	Дані відсутні
Програма підтримки внутрішньо переміщених осіб Надання послуг психологічної реабілітації, професійної адаптації, реабілітаційні послуги для осіб з інвалідністю; часткове відшкодування транспортних послуг при організації дозвілля; грошова допомога на проведення певних хірургічних операцій.	Так	1 500	Збільшилося

¹ На основі оцінки респондентів.

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ВПО

Дискримінації ВПО в контексті отримання соціальних послуг у громаді, за оцінкою респондентів, не зафіксовано. У 2022 переселенці користувалися можливостями місцевих програм (наприклад, чоловік із Бахмута, який потребував офтальмологічної операції, зміг скористатися можливостями місцевої програми «Турбота»). Та з появою програми, яка спрямована суто на ВПО у громаді, послуги для місцевих мешканців і переселенців розмежувалися.

„ «Ні, у нас немає розмежування ВПО ти чи не ВПО, для переміщених осіб якби є додатково ця програма підтримки внутрішньо переміщених осіб, а так взагалі ці особи підпадають під дію будь-якої програми. Якщо є довідка внутрішньо переміщеної особи, то вони можуть скористатися на рівні з мешканцями громади», — говорить (дослівно) начальниця Управління соціального захисту населення. „

Найбільш затребуваними послугами серед ВПО є матеріальна допомога, зокрема, на складні хірургічні операції (ендопротезування, слухопротезування, лікування онкологічних захворювань). За останні роки популярності набула і послуга з професійної адаптації, завдяки якій багато переселенців змогли отримати у громаді водійські права.

Під час розробки програм потреби та інтереси ВПО враховуються: наприклад, членів ГО «Сонях» запрошують на обговорення, які стосуються внутрішньо переміщених осіб.

У громаді були зафіксовані такі перешкоди в отриманні соціальних послуг для ВПО:

Перешкода	Опис перешкоди
Відсутність реєстрації переселенця як ВПО у громаді	Без офіційної довідки ВПО не може отримати допомогу від громади.
Відсутність зареєстрованого місця проживання у громаді	Перешкода не зафіксована. Довідка ВПО замінює місце реєстрації особи у громаді.
Інфраструктурні перешкоди [головним чином, пересування містом]	Про перешкоду в інтерв'ю не йшлося.

НАЯВНІ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ПРАКТИКИ ВКЛЮЧЕННЯ ВПО ДО УЧАСТІ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

У громаді наразі немає Ради ВПО, але учасники дослідження говорили про інші форми залучення переселенців до самоврядування, зокрема:

- **Громадська організація внутрішньо переміщених осіб «Сонях»**, створена переселенцем у 2014 році. Органи місцевого самоврядування співпрацюють із громадською організацією, враховують пропозиції переселенців, роблять спільні зустрічі в Управлінні соціального захисту.
- **Працевлаштування переселенців в органи місцевого самоврядування.** Яскравим прикладом працевлаштування ВПО у громаді є голова громадської організації «Сонях», який працює в одному з відділів Білоцерківської міської ради. Також працівники згадують і про інших переселенців, які працюють в органах місцевого самоврядування. Однак варто зазначити, що працевлаштування в органах місцевого самоврядування не дає ВПО можливості брати участь у ньому та використовувати інструменти локальної демократії.

Висновок за результатом аналізу місцевих НПА:

Громада	Білоцерківська
Всього проаналізовано місцевих НПА	11
Кількість НПА, які потребують змін	6
Статут	1
Кількість програм і рішень, що стосуються виключно ВПО	2
Програми соціального захисту окремих категорій громадян	6
Кількість програм і рішень, що містять заходи, спрямовані на допомогу дітям ВПО	2

Згідно зі Статутом територіальної громади міста Біла Церква, затвердженим рішенням міської ради від 29 березня 2018 року [№2010-48-VII](#), територіальну громаду м. Біла Церква складають **жителі**, які постійно проживають на території міста, а також особи, що проживають у місті тимчасово, прибули з інших місцевостей у відрядження, на навчання, лікування, відпочинок, на військову чи альтернативну службу (військовослужбовці та члени їхніх сімей), **внутрішньо переміщені особи** за умови їх офіційної реєстрації у відповідних органах міста. Водночас **членами територіальної громади** (білоцерківцями) визнаються жителі міста Біла Церква, **місця проживання яких зареєстровані** в місті Біла Церква у визначеному законом порядку та внесені до Реєстру членів територіальної громади міста Біла Церква.

Представники місцевої влади Білоцерківської міської територіальної громади згадували місцеву програму «Турбота», якою передбачені пільги та допомоги для окремих категорій громадян, зокрема якщо такі громадяни перебувають на обліку як внутрішньо переміщені особи.

Програма соціального забезпечення та соціального захисту населення м. Біла Церква «Турбота» на 2017-2022 роки, затверджена рішенням міської ради від 07 вересня 2017 року [№ 1114-35-VII](#), а також на 2023-2025 роки, затверджена рішенням міської ради від 17 листопада 2022 року [№ 3264-34-VIII](#), розроблені для надання додаткових соціальних гарантій і фінансової підтримки **жителям** Білоцерківської міської територіальної громади; надання грошової допомоги жителям Білоцерківської міської територіальної громади, в тому числі **внутрішньо переміщеним особам**.

Однак не всі порядки щодо надання допомог передбачають можливість надання довідки про реєстрацію ВПО.

Наприклад, порядками Про надання грошових допомог, стипендій, компенсацій витрат, затвердженими рішенням виконавчого комітету від 24 січня 2023 року [№ 36](#) та Про організаційне забезпечення реалізації заходів Програми підтримки Захисників і Захисниць України на 2023-2025 роки (далі – Порядки) передбачено, що скористатися ними можуть лише громадяни, які мають зареєстроване місце проживання на території Білоцерківської міської територіальної громади.

Крім того, Порядками про надання грошових допомог, компенсацій, відшкодування витрат, передбачених Програмою соціальної підтримки осіб з обмеженням життєдіяльності на 2021-2023 роки, затвердженими рішенням виконавчого комітету від 27 січня 2021 року [№ 49](#), передбачено, що скористатися ними можуть лише громадяни, які мають зареєстроване місце проживання на території Білоцерківської міської територіальної громади.

Успішні практики

Статутом територіальної громади міста Біла Церква визначено, що до **жителів громади також належать і внутрішньо переміщені особи**, за умови їхньої офіційної реєстрації у відповідних органах міста.

У громаді прийнята Програма підтримки внутрішньо переміщених осіб на 2023-2025 роки, затверджена рішенням міської ради від 17 листопада 2022 року № 3266-34-VIII, однак на сайті відсутній текст програми, є лише рішення щодо її прийняття. Також рішенням виконавчого комітету від 24 січня 2023 року [№ 35](#) затверджений Порядок Про організаційне забезпечення реалізації заходів Програми підтримки внутрішньо переміщених осіб на 2023-2025 роки.

Діти з-поміж внутрішньо переміщених осіб і діти, які мають статус дитини, що постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, забезпечені безкоштовним харчуванням у закладах дошкільної освіти та закладах загальної середньої освіти.

Рекомендації:

1. З метою усунення перешкод для отримання пільг і допомог окремими категоріями населення, в тому числі особами, які перебувають на обліку в Білоцерківській міській територіальній громаді як внутрішньо переміщені особи, внести відповідні зміни до нормативно-правових актів, що визначають порядок надання пільг і допомог окремим категоріям населення Білоцерківської міської територіальної громади, зокрема до Порядків про надання грошових допомог, стипендій, компенсацій витрат, затверджених рішенням виконавчого комітету від 24 січня 2023 року [№ 36](#) Про організаційне забезпечення реалізації заходів Програми підтримки Захисників і Захисниць України на 2023-2025 роки та Порядків про надання грошових допомог, компенсацій, відшкодування витрат, передбачених Програмою соціальної підтримки осіб з обмеженням життєдіяльності на 2021-2023 роки, затверджених рішенням виконавчого комітету від 27 січня 2021 року [№ 49](#).
2. Оприлюднити текст Програми підтримки внутрішньо переміщених осіб на 2023-2025 роки, затвердженої рішенням міської ради від 17 листопада 2022 року № 3266-34-VIII, а також Порядок Про організаційне забезпечення її реалізації, затверджене рішенням виконавчого комітету від 24 січня 2023 року [№ 35](#).

Правове обґрунтування

Стаття 33 Конституції України. Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання.

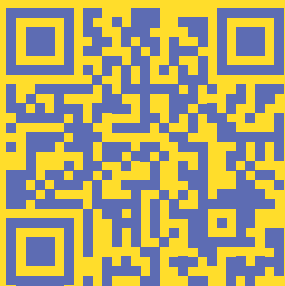
Стаття 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи засвідчує місце проживання внутрішньо переміщеної особи.

Стаття 2 Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні». Громадянам України, а також іноземцям та особам без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні, гарантуються свобода пересування та вільний вибір місця проживання на її території, за винятком обмежень, які встановлені цим Законом.

Стаття 3 Закону України «Про місцеве самоврядування». Громадяни України реалізують своє право на участь у місцевому самоврядуванні за належністю до відповідних територіальних громад.

Забороняється будь-яке обмеження права громадянина України брати участь у місцевому самоврядуванні, зокрема залежно від терміну проживання на відповідній території.

Запропоновані зміни також забезпечать приведення місцевих нормативно-правових актів у відповідність до положень статті 64 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», а також допоможуть уникнути порушення, передбаченого статтею 119 Бюджетного кодексу України.

www.yednanniazaradydii.org.ua

Це дослідження стало можливим в межах програми «Єднання заради дії», що реалізується IREX разом з Благодійним фондом «Стабілізуєшн суппорт сервісез» та за підтримки Державного департаменту США.